

PETR ZEMAN je mořeplavec, cestovatel, horolezec a dalo by se dlouze pokračovat. Je to největší cestovatelská osobnost, se kterou jsem se potkal, a díky jeho kultovní knize AFRIKA...? NO PROBLEM! jsem se rozhodl pokusit se svoje cestovatelské prožitky sepsat do vlastní knížky. Pojďme se ho zeptat na zážitky z moře i z pevniny a na kulturní šoky, které prožil.

Mořem i pevninou

Ahoj Petře, jak se pluje osamělému mořeplavci pouze s kompasem a řádnou dávkou kuráže?

Fantasticky! Předně jsem se vůbec necítil osamělý! Co si sám pořádně neuděláš, moře ti dá sežrat. S kompasem, který měl neuvěřitelnou deviaci, deklinaci tabulkou počítat (odhadovat) snos větrem, mořské proudy..., no paráda! Po bouři jsem polohu zjišťoval natáčením rádia nad kompasem a hledal radiomajáky. Když byly aspoň tři, zakreslil jsem do mapy polohu a nestačil se divit. A bez motoru se trefit do přístavu, který neznáš..., no taky super! Kdysi jedné partě vypadl kapitán, tak mně poprosili, jestli bych to vzal. Loď dobrá, parta taky. Ale nuda. Na GPS jsi vždy neomylně zjistil svoji pozici a věděl, kam a jakou rychlostí pluješ a každých pár hodin zprávy o počasí. Možná, kdybys ten přístroj požádal, ať ti dá vědět, kdy má babička narozeniny, tak by to bez odmouvaní udělal.

Určitě šlo na moři mnohokrát do tuhého, kdy to bylo skutečně na hraně?

Jednou jsem se vracel v bouřích a se zničenými plachtami z Afriky na Sicílii. Byl jsem v kuse 33 hodin u kormidla. Trochu unavený, trochu nevyspalý, ale co to je proti mořeplavcům, kteří jsou tam týdny či měsíce.

Je psychicky náročnější být sám na moři, než cestovat sám stopem napříč Afrikou?

SLOVNÍČEK

Deviace kompasu je odchylka, která je způsobená vlivem magnetického pole plavidla na kompas. Deviace je odlišná na různých místech na palubě.

Magnetická deklinace označuje úhlový rozdíl mezi směry k zeměpisnému a magnetickému severnímu pólu. Deklinace se na různých místech Země liší, navíc se v čase mění, protože severní magnetický pól se vůči zeměpisnému pólu pomalu pohybuje.

Na moři víš, nebo aspoň můžeš tušit, co tě čeká. V Africe kolikrát nevíš, co bude za pět minut.

Cestovatelé často popisují zpětný (návrátový) kulturní šok z české kultury. Já sám jsem se po dvou letech v Africe dlouho nemohl zařadit a všechno mi připadalo zrychlené a sterilní. Jaké návratové kulturní šoky po dlouhých cestách prožíváš?

Jako když se probudíš z krásného snu pádem na parkety z horní palandy! Nepochopíš, jaké malichernosti vůbec nesouvisejí s tím krásným primitivním životem lidí řeší! Že jsi koupil prošlý balíček masa, že musíš obnovit smlouvu s tím a s tím, a pak to znovu podepsat a poslat, a že, a že, a že!

Která země je tvá nejoblíbenější a proč? Co tam cestovatel zakusí?

Jsem přesvědčen, že to není země, ale lidé. Co naplat, že Švýcaři mají nádhernou přírodu? Když jsem se tam ptal na cestu anglicky nebo německy, měli pro mě jen pohrdlivý úšklebek. A tak jsem si řekl: Austrálie. Přiletěl jsem z Afriky, kde máš pořád jedno oko na temeni a 24 hodin se hlídáš. Vylezl jsem v Perthu z letiště, popošel k první palmě, nasoukal bágl pod hlavu a usnul. Vzbudil jsem se ŽIVEJ A NEOKRADENEJ! Loudal jsem se na stopa a zastavil mi pilot, jel zrovna z práce. Po nezbytných zdvořilostech (odkud a s kým jsem přiletěl, jaké bylo přistání) se v dále

objevila světla Perthu. Pilot se ptá: „Kam jedeš? Na sever, nebo na jih?“ Já na to: „A kam ty?“ On, že na sever. Tak já taky! Těch pár vět bylo pro mne zásadních. Po deseti měsících v Africe jsem byl svobodnej ve svobodný zemi. Rok na to jsem doma vyvěsil Australskou vlajku. Na Filipínách jsem poznal snad nejlepší lidi na světě, ale Austrálii mám tam někde uvnitř.

Co nejvíc potřebuje tulák a cestovatel?

Víru v sebe a humor! A protože se jmenuji Zeman, tak jeden bonmot: Na jedince, kteří postrádají smysl pro humor, má být nahlíženo jako na duševně postižené, protože je jim odepřeno plně poznávat krásy tohoto světa.

Mockrát díky za rozhovor, a ještě jednou díky za obrovskou inspiraci.

Ptal se náš cestovatel Ondra Havelka.

Petr Zeman – cestovatel, horolezec a mořeplavec. V roce 1993 uskutečnil tři čtvrtě roku trvající cestu pěšky a stopem napříč Afrikou od Alžíru po mys Dobré naděje v Jihoafrické republice. O svém putování napsal úspěšný cestopis Afrika...? No problem!, který inspiroval mnoho cestovatelů. Svým osobitým humorem a uměním líčit prožitá dobrodružství ukazuje, jaká byla Afrika na počátku 90. let. Má za sebou řadu unikátních mořeplaveckých projektů.

Foto: De Visu, mimadeo - Adobe stock; Archiv Petra Zemana

Minerální VODY

Přemýšleli jste někdy, kde se berou minerální vody? Jak je možné, že některé vody chutnají jinak? Jiné mají větší množství minerálů či vyšší teplotu...? Zrovna Česká republika je na tyto vody nesmírně bohatá. Proto si o nich něco povíme.

DOMINIK RUBÁŠ

Podle českého zákona se minerální vodou rozumí přirozeně se vyskytující podzemní voda s obsahem rozpuštěných pevných látek nejméně 1 g/l. Tato věta nám říká, že kdybychom 1 litr této vody nechali vypařit, zbyl by nám po něm alespoň 1 g pevné látky (minerálů – např. vápníku a jiných potřebných prvků). Podle zákona jsou do minerálních vod také řazeny takové, ve kterých je rozpuštěné větší množství oxidu uhličitého (klasické „bublinky“),

nebo takové vody, které mají přirozenou teplotu vyšší než 20 °C. Nejteplejším pramenem u nás je karlovarské vřídlo s teplotou přesahující 70 °C. Voda v něm tryská do výšky až 12 m.

Jak ale takové minerální vody vznikají? V minulém „Okénku“ jsme si říkali něco o srážkách. Představte si vodu, která naprší na zem... část této vody se vsákne a díky gravitaci se dostává stále do větších hloubek. Zde se obohacuje o minerální látky z hornin, kterými protéká. Minerální vody ale také vznikají v místech, kde z hlubin zemské kůry stoupá vzhůru oxid uhličitý, který se následně ve vodách rozpouští. Příčiny vzniku minerálních vod jsou i jiné, ale to už se nám do tohoto „Okénka“ nevejde.

Ovšem ne všechny vody prodávané v obchodech jsou minerální. Mezi „přírodní minerální vody“ řadíme např. Mattoni. Dále existuje kategorie „pramenité vody“. Ty už nejsou minerální – sem řadíme např. Tomu Naturu. Speciální kategorií jsou „přírodní léčivé minerální vody“, které by se měly užívat jen střídme (Vincentka, Šarátice a jiné). V ČR máme velké množství lázní a různých pramenů minerálních vod. Za všechny zmíníme západočeský „lázeňský trojúhelník“ Karlovy Vary, Mariánské Lázně a Františkovy Lázně. Ve středních Čechách jsou známé kupříkladu Poděbrady, z moravských lázní můžeme jmenovat Luhačovice.

Foto: Craft, VectorMine - Adobe stock

GALAXIE

Zdravím vás, milí astronomičti pozorovatelé.

Kéž bychom mohli (alespoň většina z nás) žít v místech bez světleného znečištění. Vy, kdo žijete na vesnici, to máte lepší, tam tolik světelného smogu není. Vzpomínám si, když jsem byl malý, byl na noční obloze patrný krásný pás naší Galaxie – Mléčné dráhy. Je to naše domovská galaxie. Ale co to vlastně galaxie jsou? A kolik jich je? A jak jsou veliké?

Galaxie je obrovský systém hvězd, mezihvězdného prachu, mezihvězdného plynu a nezářivé hmoty. Všechny tyto složky (případně další složky) jsou navzájem drženy gravitační přitažlivostí. Naše Galaxie (psáno s velkým G), neboli Mléčná dráha, je sestavena v hrubém odhadu asi ze 150 miliard hvězd a mnoha planetárních systémů. Kdybychom měli možnost z ní vycestovat a podívat se na ni z boku, vypadala by asi jako atletický disk se zvýšeným středem (tzv. galaktickým jádrem, kde je hustota hmoty mnohem vyšší a v jejímž středu se nachází gigantická černá díra, těleso tak těžké, že z jeho blízkosti nic nemůže uniknout, a to ani světlo). A teď se proletíme nad ní a uvidíme nádhernou spirálu s elegantně stočenými rameny. Průměr naší Galaxie je

přibližně 100 000 světelných let a vzdálenost Slunce od středu je cca 30 000 světelných let. Sluneční soustava se tedy nachází ani ne v polovině naší Galaxie, a proto můžeme Mléčnou dráhu vidět na noční obloze, přestože jsme její součástí. Mléčná dráha se pak také otáčí podobně jako Země nebo planety sluneční soustavy. Rychlost oběhu Slunce (tedy v podstatě celé sluneční soustavy) je 230 km/s. (Docela fofr, co? A to nám ani nepřijde, že se řítíme touto rychlostí vesmírem.)

Protože dříve nebyly tak dokonalé dalekohledy, v minulosti si astronomové mysleli, že galaxie jsou mlhoviny. Dnes již víme, že to jsou galaxie různých tvarů (eliptické, spirálové, spirálové s přičkou či nepravidelné) a jejich odhadované množství v naší pozorovatelném vesmíru (do 10 miliard světelných let) je více jak 10¹², to je přes bilion galaxií. Naši nejbližší je slavná galaxie v souhvězdí Andromedy (v katalogu M31), která je vzdálená od naší přibližně 2,4 světelných let. V místě bez světelného smogu a s dobrým zrakem ji lze pozorovat jako takový malý bílý obláček. Jednou se s naší Mléčnou dráhou srazí a spojí, ale nebojte, to bude trvat ještě mnoho (opravdu mnoho let). Velikosti galaxií jsou značně odlišné – některé tzv. trpasličí obsahují jen asi milion hvězd, na druhou stranu existují i tzv. supergalaxie s biliony hvězd. Vesmír je opravdu krásný a pro nás lidi nepředstavitelně veliký. Když se tedy podíváte na noční oblohu, můžete přemýšlet nebo spíše rozjímat nad velikostí Boží a krásou jeho stvoření.

REDAKCE

